

De HVA - Verleden en heden

(R. J. Slim; uit: *Perfinpost* nr. 70, september 2004)

Begin en uitbouw van de belangen

Op initiatief van een groep kooplieden opgericht op 23 dec. 1878 begon de HVA - voluit geheten Handels Vereniging Amsterdam - op 1 jan. 1879 met haar werkzaamheden.

De oorspronkelijke doelstellingen werden beperkt tot algemene handelszaken, daaronder begrepen het importeren van goederen t.b.v. landbouwondernemingen en het financieren en verschepen van producten van die ondernemingen. Zij had ervaring in deze zaken, want bij de oprichting waren drie kleine handelsfirma's overgenomen, een in Amsterdam en twee op Java.

Door de economische recessie in de tachtiger jaren van de 19^e eeuw en de lage koffie- en suikerprijzen kwamen vele ondernemingen in handen van hun creditgevers. Op die wijze kwam de HVA in het bezit van vijf koffieondernemingen en een suikerfabriek op Oost Java. De nieuwe activiteiten van de HVA waren nu gericht op grootlandbouw zoals koffie, suikerriet, cassave en sisal en later rubberplantages.

Vanuit het hoofdgebouw gevestigd te Amsterdam, Nieuwe Zijds Voorburgwal 162, werden de werkzaamheden in Nederlandsch Oost-Indië uitgebreid.

In 1928 had de HVA 36 ondernemingen in eigendom, waarvan 21 op Java, de rest op Sumatra.

Tot de 21 ondernemingen op Java behoorden 15 suikerondernemingen, 4 cassave-ondernemingen en tenslotte nog 2 rubberondernemingen, waarvan er een naast rubber ook koffie produceerde.

De suikerondernemingen besloegen een areaal van 27.000 ha. met een jaarlijkse productie van ca. 400.000 ton suiker, zijnde 12% van de toenmalige Indonesische suikerproductie.

De crisis van de dertiger jaren belemmerde in ernstige mate verdere uitbreiding, zodat de meest dynamische ontwikkeling zich in feite heeft voltrokken in de periode van 1910 tot 1930.

HVA-kantoor , Chinese Voorstraat te Soerabaja.

De stuwende kracht achter deze ontwikkeling was de zoon van een der oprichters en bekwame leiders van de HVA, de heer P. Reineke. Hij is de grondlegger geweest van de agro-industriële belangen van de maatschappij in Indonesië. Zijn nagedachtenis leeft voort in het telegramadres van de HVA: "Reineke, Amsterdam".

Economische crisis, Tweede Wereldoorlog, nasleep.

De economische teruggang van het begin der dertiger jaren trof Nederlandsch-Indië zwaar. In het tijdvak 1928 tot 1932 daalde het exportvolume met ongeveer 10%. Investerings op langere termijn werden uitgesteld. Door onderlinge afspraken tussen suikerproducerende landen werd de productie van suiker van 400.000 ton in 1930 teruggezet tot 170.000 ton in 1937. Ook de productie van thee en rubber werd beperkt om een redelijke prijs te kunnen bedingen. De opbrengst van de overige producten bleef ongeveer gelijk.

Met het uitbreken van de oorlog in de Pacific in december 1941 en de overgave van Indië aan Japan in 1942 kwam door de internering van alle Europeanen en het afsluiten van de wegen naar de vroegere markten de productie op de ondernemingen vrijwel tot stilstand. Fabrieken werden ontmanteld en machines weggevoerd. Mishandelingen, ziekten en slechte voeding in de interneringskampen, waarin ook vrouwen en kinderen werden opgesloten, betekenden de dood voor veel HVA-employés en hun familieleden in de jaren 1942-1945.

Na de Japanse overgave in augustus 1945 volgde voor Indonesië geen herstel van vooroorlogse omstandigheden. Een aantal Indonesische leiders riep op 17 augustus 1945 de onafhankelijkheid uit. Dit was voor de Nederlandse regering niet acceptabel. Beide partijen waren wel van mening, dat vooroorlogse verhoudingen niet konden teugkeren en dat er grote veranderingen plaats zouden moeten vinden. De regering hier verklaarde in 1946 dat de soevereiniteit over Indonesië na een zekere overgangstijd aan haar eigen leiders zou worden overgedragen. Door wederzijds wantrouwen vonden uitgebreide militaire acties plaats, die verdere vernielingen op de ondernemingen teweeg brachten.

Eerst nadat een zekere mate van veiligheid in grotere gebieden was bereikt, was het doenlijk om de schade die de ondernemingen gedurende en na de oorlog hadden geleden vast te stellen en kon met het herstel worden begonnen.

Was men in 1940 reeds begonnen met niet-Indonesisch personeel te vervangen door lokale krachten, na de soevereiniteitsoverdracht in 1949 vond dit in versneld tempo plaats. Als gevolg van de voortgaande verslechtering van de politieke betrekkingen tussen Nederland en Indonesië, voortkomende uit de weigering van Nederland in 1949 om Irian Barat (Nieuw-Guinea) aan Indonesië over te dragen, nam de Indonesische regering uiteindelijk in 1957 alle Nederlandse ondernemingen in beslag en nationaliseerde deze. Dit hield in dat al het Nederlandse personeel in de loop van 1957 en 1958 Indonesië moest verlaten.

Aan bijna 80 jaar werkzaamheid van de HVA in Indonesië was een eind gekomen. Verschillende maatschappijen gingen echter toch de mogelijkheid na om kennis en kapitaal elders in te zetten en zo startte men in 1958 met de verbouw van suikerriet in Ethiopië. Gelijktijdig werd de structuur van de HVA gewijzigd. Er werd een holdingmaatschappij opgericht die de naam kreeg: 'Verenigde HVA-Maatschappijen N.V.

De ondernemingen in Ethiopië hebben bijgedragen tot openlegging van schaars bevolkte gebieden en tot een sterk verhoogde levensstandaard van grote groepen van de bevolking in die gebieden. Helaas heeft de geschiedenis zich in 1975 herhaald. Als gevolg van een nieuw politiek regiem werd de meerderheid van de HVA-aandelen en het beheer van de ondernemingen door de Ethiopische regering overgenomen.

De HVA heeft haar activiteiten nu meer gericht op die tropische en subtropische landen waar nog veel gedaan moet worden aan de eigen voedselvoorziening en de verbetering van de levensstandaard. De HVA streeft niet langer naar het bezitten van eigen plantages, maar zij wil de ontwikkelingslanden helpen met het oprichten van ondernemingen met productie voor zowel binnenlands verbruik als voor de export. Goede voorbeelden hiervan zijn de ontwikkeling van palmolieculturen in Suriname en Brazilië.

De geschiedenis van de HVA kan beschouwd worden niet louter als een opeenvolging van gebeurtenissen in het verleden, maar als onderdeel van een steeds voortdurend proces waarin binnen het eigen arbeidsveld wordt getracht een passend antwoord te geven op de uitdagingen van heden en de toekomst.

De HVA heeft volgens de cat. van de Ned. Perfins in zegels van Ned. Indië de perfin H.V.A. gebruikt (zie afb.).
Deze perfin is gebruikt in de periode 1912-1941 te Soerabaja.
De HVA heeft in Indië drie grote kantoren gehad en wel in Soerabaja, Semarang en Medan. Deze kantoren lagen op de eilanden Java en Sumatra.

De perfin H.V.A.

Het is heel goed mogelijk dat er alleen op het hoofdkantoor te Soerabaja postzegels werden geperforeerd. Komen er echter ook zegels voor met andere stempels zoals bv. met Semarang of Medan, dan zal aan de hand van nader onderzoek en vergelijking moeten worden vastgesteld of deze van één en dezelfde perforator afkomstig zijn en de zegels alleen in Soerabaja werden geperforeerd of dat meerdere perforatoren werden gebruikt. Mijn verzoek om uw zegels met de perfin H.V.A., een perfin die overigens veel voorkomt, hierop na te kijken.

Bronnen:

- 1897 HVA 1979 Jubileumboek HVA naar aanleiding van het 100-jarig bestaan der HVA
- *Catalogus van de perfins van Nederland en OG van Jan Verhoeven.*